

Mottagare
Regionstyrelsen

Friluftssamordnare

Förslag till beslut

- Informationen tas emot. Önskemålet om ramförstärkning från kultur- och fritidsavdelningen kommer att hanteras och prioriteras av regionstyrelseförvaltningens ledningsgrupp, tillsammans med alla andra önskemål inom regionstyrelseförvaltningen, vid framtagandet av regionstyrelseförvaltningens förslag till mål och budget för perioden 2027-2029.

Sammanfattning

Under budgetprocessen 2025 tilldelades Regionstyrelseförvaltningen inom Region Gotland totalt 600 tkr för att inrätta en funktion som friluftsamordnare, varav 400 tkr avsåg ett tjänsteutrymme om 50 procent och 200 tkr verksamhetsmedel. Förvaltningens bedömning är att uppdragets omfattning kräver en heltidstjänst. Därför behövs ytterligare 400 tkr för att möjliggöra fortsatt utveckling och långsiktig samordning av arbetet. Under 2026 finns extern finansiering från Naturvårdsverket, men tillgången till sådana medel framöver är osäker.

En gemensam GAP-analys visar att flera prioriteringar återstår, bland annat att ta fram en strategisk friluftspan, säkra långsiktig finansiering för samordning, förbättra tillgänglighetsdata, stärka medborgardialog och utveckla uppföljning.

En heltidsfunktion beräknas kosta cirka 1 mnkr per år, varav 800 tkr personalkostnader och 200 tkr verksamhetsmedel. Hälften av finansieringen är redan säkerställd. Funktionen bedöms även kunna bidra till att söka externa medel och därmed stärka finansieringen av insatser inom området. Tjänsten är organisatoriskt placerad vid kultur- och fritidsavdelningen men ska arbeta tvärsektoriellt med andra förvaltningar och aktörer.

Förvaltningens samlade bedömning är att en permanent friluftsamordnare är avgörande för att integrera projektresultat i ordinarie verksamhet, säkerställa långsiktigt underhåll och utveckling av leder samt stärka den strategiska planeringen. Den nuvarande halvtidstjänsten är ett steg framåt men innebär begränsad kapacitet och risk för fördröjning av prioriterade uppdrag, särskilt framtagandet av en regional friluftspan.

Vidare gör Förvaltningen bedömningen att en permanent heltidsfunktion som friluftsamordnare är en strategiskt viktig förutsättning för att säkra kontinuitet,

effektivitet och långsiktig utveckling inom regionens arbete med friluftsliv, folkhälsa och hållbar regional utveckling

Ärendebeskrivning

Under budgetprocessen 2025 fördelades 600 tkr till Regionstyrelseförvaltningen inom Region Gotland för tillsättandet av en friluftsamordnare: 400 tkr för ett tjänsteutrymme motsvarande 50 procent samt 200 tkr i verksamhetsmedel. Behovet för att genomföra det aktuella uppdraget kvarstår dock på heltid. Förvaltningen ser därför behov av ytterligare 400 tkr för att möjliggöra fortsatt utvecklingsarbete inom området.

Under 2026 har extern finansiering erhållits från Naturvårdsverket. Det är dock osäkert om dessa medel kommer att finnas tillgängliga även framöver.

I budgetprocessen och i återrapporteringen av uppdraget beskrev förvaltningen bakgrund och behov inom ramen för ärende RS 2024/1123. Dessa förutsättningar har inte förändrats.

År 2012 beslutade regeringen om tio nationella mål för friluftslivspolitik. Dessa syftar till att utveckla och genomföra åtgärder som förbättrar förutsättningarna för friluftsliv. För att uppnå målen krävs insatser från flera aktörer – från nationella myndigheter till regioner, kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Inom Region Gotland arbetar olika förvaltningar och avdelningar med delar av dessa mål.

Regiondirektören fick i uppdrag av regionstyrelsen den 27 mars 2024 (§ 93) att bereda ett förslag om tillsättande av en friluftsamordnare till budgetberedningen för verksamhetsåret 2026.

Bakgrunden till uppdraget återfinns i ärende RS 2023/133, där projektresultatet för *Regional samordning vandringsleder 2.0* redovisas. Projektet identifierade att Gotland har potential att utvecklas till en ledande destination för friluftsturism och vandring samt att det finns behov av en friluftsamordnare för att strategiskt och långsiktigt stödja utvecklingen av vandring och friluftsliv, med koppling till regional utveckling och folkhälsa.

Ärligen delas utmärkelsen *Sveriges friluftskommun* ut för att stimulera och uppmuntra kommuners arbete med friluftsliv. Kommuner har en nyckelroll i att förvalta och utveckla förutsättningarna för friluftsliv för både invånare och besökare. Arbetet möjliggör fysisk aktivitet, naturupplevelser och återhämtning och har stor betydelse för folkhälsan. Friluftsliv bidrar även till ökad naturförståelse och regional utveckling. För att nå framgång krävs ett långsiktigt strategiskt arbete över förvaltningsgränser och i samverkan med andra aktörer.

Region Gotland har under senare år förbättrat sitt samordningsarbete inom området och har som resultat klättrat i rankningen. Detta har möjliggjorts genom projektledare inom vandringsprojekten. Ett viktigt steg i utvecklingen har varit etableringen av Friluftslivsrådet, initierat gemensamt av regionen och

Länsstyrelsen i Gotlands län. Vid rådets senaste möte i mars redovisades en gemensamt framtagna GAP-analys av arbetet som följs upp i enkäten *Sveriges friluftskommun* jämfört med nuvarande verksamhet (se bilaga 1).

Analysen pekar ut följande prioriterade utvecklingsområden:

1. Utveckla en strategisk friluftsplän.
2. Säkerställa finansiering och budget för en friluftsamordnare.
3. Öka kunskapen om nuvarande tillgänglighetsstatus och förbättra den.
4. Stärka medborgardialog och samverkan.
5. Förbättra datainsamling och uppföljning som planeringsunderlag.

En friluftsamordnartjänst på heltid beräknas kosta cirka 800 tkr i personalkostnader samt 200 tkr i verksamhetsmedel, exempelvis för digitala karttjänster, kommunikationsmaterial, overheadkostnader och nätverk. Av dessa medel är 400 tkr redan finansierade. Funktionen bedöms dessutom ha möjlighet att framöver söka externa medel och därmed bidra till ytterligare finansiering.

Friluftsamordnaren är organisatoriskt placerad vid kultur- och fritidsavdelningen inom regionstyrelseförvaltningen, där även vandringsprojekt, samordning av friluftslivsråd och samverkan med föreningar och företag inom fritidsområdet finns. Samtidigt är det fortsatt viktigt att samverkan med avdelningen för regional utveckling kvarstår samt att samordningen med andra förvaltningar stärks.

För att tydligare beskriva hur ett uppdraget ser ut, togs en uppdragsbeskrivning fram (se bilaga 2) till beslutet 2025. Den är fortsatt densamma. Uppdragsbeskrivningen berör såväl strategiskt ansvar, samverkan, utredning och utveckling, information och kunskapsstöd för medborgare, samordning och utveckling av vandringsleder och andra leder med mera.

Betydande framsteg har gjorts inom de projekt regionen genomfört, men dessa har varit beroende av projektfinansiering och har ännu inte kunnat integreras i ordinarie drift. Det saknas dessutom en samlad strategisk riktning i form av en regional friluftslivsplan. Med en samordnare på plats bedöms en sådan plan kunna tas fram och fungera som grund för ett samlat och långsiktigt arbete.

Bedömning

Förvaltningens samlade bedömning är att det är avgörande att etablera en permanent friluftsamordnare för att integrera projektresultat i ordinarie verksamhet, säkerställa långsiktig utveckling och underhåll av leder och nätverk samt stärka den strategiska planeringen för friluftslivets olika delar både internt och i relation till externa aktörer. Att en samordnare nu finns på plats, finansierad till 50 procent av egna medel, är positivt. Samtidigt bedöms utvecklingsbehovet vara betydande efter en längre period utan denna funktion.

Behovet av att säkerställa finansiering motsvarande heltid är därför stort. Den externa finansieringen är tidsbegränsad och osäker. Med endast 50 procent tjänsteutrymme kommer prioriteringar att behöva göras som innebär att viktiga uppdrag, exempelvis framtagande av friluftspan, fördröjs.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Ej aktuellt.

2. Ekonomiskt perspektiv

Regionen befinner sig i ett ansträngt ekonomiskt läge, vilket kan göra prioriteringen svår. Samtidigt har redan resurser investerats i projekt inom området. För att uppnå full effekt av dessa satsningar bedöms en heltidsfunktion vara avgörande.

3. Barnperspektiv

Förslaget bedöms stärka barns möjligheter till naturkontakt och friluftsliv genom samverkan med skolor och ungdomsorganisationer samt fortsatt samarbete med länsstyrelsen. Det ökar möjligheten att uppnå det nationella friluftsmålet om ett rikt friluftsliv i skolan. Mindre tjänsteutrymme innebär hårdare prioriteringar och långsammare utveckling.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej aktuellt.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Förslaget bedöms i stor utsträckning gynna landsbygdsområden genom förbättrad tillgång till natur- och friluftaktiviteter. Det stärker attraktiviteten för både invånare och besökare samt bidrar till att sprida turismens ekonomiska effekter över hela ön.

6. Klimat och miljöperspektiv

En permanent friluftsamordnare bedöms bidra till hållbar utveckling av vandringsleder och friluftsliv genom samordning av resurser och planering. Detta skapar bättre förutsättningar för miljöhänsyn, hållbara materialval och klimatanpassning samt minskar negativ påverkan på naturmiljöer.

Beslutsunderlag

Bilaga 1 Gap-analys, Friluftskommun

Bilaga 2 Uppdragsbeskrivning friluftssamordnare

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-02-18

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiöndirektör

Maria Wennström
tf Avdelningschef kultur och fritid